

Tục Cà Răng Căng Tai

Nguyễn Nhân Thông

Đến thăm Tây Nguyên các bạn thường trông thấy những người đàn ông và phụ nữ các dân tộc làm đẹp bằng cách cưa răng cửa và căng vành tai cho thật lớn. Đây là một tục lệ có từ lâu đời được "truyền từ lưu tôn" qua nhiều thế hệ.

Theo quan niệm của các dân tộc Tây Nguyên, việc cưa răng căng tai là để gái trai đến tuổi cập kê tiến đến hôn nhân một cách thuận lợi. Theo phong tục của đồng bào Tây Nguyên, một người đẹp không phải là có hàm răng đều đặn, trắng ngà mà là hàm răng phải được mài nhẵn cho đến tận lợi. Thông thường họ chỉ làm cụt ở hàm trên thôi, còn hàm dưới không cần mài cả hàm mà chỉ mài bốn hay sáu cái là đủ.

Thanh, thiếu niên Tây Nguyên, dù là dân tộc Ba Na, Xơ Đăng, Mơ Nông, Ê Đê, Gia Rai, Kơ Hơ... từ khoảng 14, 15 tuổi đều phải cưa răng. Việc cưa, cà răng là để chứng tỏ cho mọi người trong buôn làng biết là người con trai hay con gái đó đã trưởng thành, vừa là để biểu lộ lòng can đảm, chịu đựng mọi gian khổ ở đời. Cô cậu nào lớn mà còn để răng dài sẽ là một đề tài cho chúng bạn đàm tiếu, châm chọc. Cho nên, đã biết việc cà răng là một cực hình, rất đớn đau, khổ sở nhưng vẫn chấp nhận, vẫn xin làng cho được cà răng để hội nhập vào xã hội buôn làng và được mọi người công nhận là đẹp, là đã trưởng thành. Người ta cưa răng bằng một lưỡi cưa nhỏ rất bén. Cưa xong họ lấy đá mài cho nhẵn thín. Có khi không có cưa họ chỉ dùng viên đá núi sắc cạnh mà mài dần dần. Chỉ cần mài 6 cái răng cửa ở hàm trên là đủ! Tuy nhiên, ở mỗi dân tộc có sự thay đổi chút ít. Chẳng hạn, người Xơ Đăng ở Kontum và người Ba Na ở Gia Lai thường cưa hết 6 chiếc răng cửa, còn người Gia Rai chỉ mài có 4 răng.

Khi một chàng trai hay cô gái lấy đủ can đảm và quyết định cưa răng thì họ sẽ chọn ngày lành tháng tốt để xin già làng đứng ra coi sóc việc này. Muốn cho mọi việc trôi chảy, an toàn, gia chủ phải nhờ thầy mo làm lễ cúng Dàng.

Người được cưa răng phải đặt nằm trên đồng rơm hay bãi cỏ hoặc nằm ngay trong nhà. Một người đàn ông khỏe mạnh dùng một cái cưa nhỏ, lưỡi bén đặt vào hàm trên của người bị cưa và bắt đầu cưa. Lưỡi cưa cứ xoèn xoẹt trong miệng, máu ra lênh láng. Bạn bè đứng chung quanh để khuyến khích, an ủi. Còn người muốn làm đẹp đó đôi khi không đủ sức chịu đựng phải lăn ra bất tỉnh. Nhiều khi không biết giữ vệ sinh nên miệng bị nhiễm độc sưng tấy lên đến nỗi phải bị chết oan ức. Cà răng hay cưa răng nói chung rất là nguy hiểm, đe dọa đến mạng sống con người. Ngày nay, nhờ tiếp xúc nhiều với nếp sống văn minh cho nên tập tục trên đã giảm dần một cách đáng kể, nhưng chưa phải là bỏ hẳn.

Song song với cà răng, người Tây Nguyên còn làm đẹp bằng cách căng tai. Họ quan niệm rằng, lỗ tai càng căng rộng càng được người bạn tình ưa thích và dễ có người yêu.

Ban đầu, người ta chỉ dùi vào da tai một lỗ nhỏ xíu rồi luồn vào đó một cọng tre hay một thỏi gỗ nhỏ. Thế rồi mỗi ngày, họ lại thay dần vào lỗ thủng đó một cọng tre lớn hơn, cứ thế, lỗ ở da tai cứ rộng dần! Đến tuổi trưởng thành, lỗ thủng đó có thể xuyên qua một khúc ngà. Thế là các cô, các cậu đã có hai lỗ tai thật là lớn được trang trí bằng vòng ngà hay vòng đồng thật to, thật nặng, lủng la lủng lẳng, kéo vành tai căng căng rộng ra.

Tục cà răng và căng tai của người Tây Nguyên - Trường Sơn từ lâu được xem như "mốt" ở rẻo cao. Răng cà nhẵn, tai căng càng rộng thì giá trị càng cao, trông càng hấp dẫn.